

การแก้ไขปัญหอคติในสังคมไทยด้วยพุทธบูรณาการ¹

Bias Elimination In Thai Society With Buddhist Integrated Approach

วิมุตตาพร บริบูรณ์ลาภพลิน² และ สุวินุ รักสัตย์³

Vimutapon Boriboonlarppalin and Suvin Ruksat

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาอคติและการแก้ไขปัญหอคติในสังคมไทย 2) เพื่อศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่แก้ไขปัญหอคติ 3) เพื่อบูรณาการการแก้ไขปัญหอคติในสังคมไทยด้วยหลักธรรมในพระพุทธศาสนา 4) เพื่อนำเสนอแนวทางและการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบการแก้ไขปัญหอคติในสังคมไทยด้วยพุทธบูรณาการ” โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารปฐมภูมิจากพระไตรปิฎก และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า อคติคือทัศนคติที่เป็นผลมาจากความรู้ ความเชื่อ ความรู้สึก ความคิดเห็นที่นำไปสู่การกระทำในเชิงการยอมรับ หรือไม่ยอมรับ จนเกิดการปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ด้วยลักษณะของอคติความลำเอียงที่มีอิทธิพลต่อจิตโดยรวมที่เกี่ยวข้องกับความชอบและไม่ชอบ ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาจัดอคติไว้เป็น 4 ประการคือ 1) ความลำเอียงเพราะรัก 2) ความลำเอียงเพราะไม่ชอบ 3) ลำเอียงเพราะความหลง 4) ลำเอียงเพราะความกลัว เมื่ออคติเกิดขึ้นในจิตมนุษย์แล้ว การปฏิบัติหน้าที่หรือปฏิบัติต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดย่อมมีความไม่เป็นธรรม

การแก้ไขปัญหอคติในสังคมไทย ได้แก่ 1.กฎหมาย 2.ขัดเกลากายสังขม หลักพุทธธรรม ที่นำมาเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหอคติ คือ พรหมวิหาร 4, ขันติธรรม, อภัยทาน, โยนิโสมนสิการ

การบูรณาการการแก้ไขปัญหอคติในสังคมไทยด้วยหลักธรรมในพระพุทธศาสนา สามารถกระทำได้ร่วมกับหลักทางจิตวิทยา โดยต้องเริ่มต้นที่ตนเองก่อน เพื่อไม่ให้จิตเกิดความลำเอียงที่ทำให้ปฏิบัติผิดไปจากหลักการ องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์เนื้อหาจึงอยู่บนหลักที่ว่า “รักอย่างเข้าใจ สร้างมิตรไมตรี มีความรู้จริง ไม่ทิ้งเหตุและผล” โดยสรุปเป็นรูปแบบองค์ความรู้เรียกว่า “GLHDF MODEL” ซึ่งเกิดจากความเข้าใจที่ต้องปฏิบัติต่อแรงโน้มเอียงนั้นให้ถูกต้องเพื่อไม่ให้เกิดเป็นปัญหาสังคมต่อไป

คำสำคัญ: อคติ, ปัญหาสังคมไทย, บูรณาการการแก้ไขปัญหาคติ, หลักพุทธธรรม

¹ ดุษฎีนิพนธ์ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2562

² นักศึกษาหลักสูตรศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

อีเมล iammintka@hotmail.com

Student in Doctor Philosophy Program of Buddhist Studies, Mahamakut Buddhist University.

Email: iammintka@hotmail.com

³ อาจารย์, อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อีเมล puzinnian@hotmail.com

Lecturer, Mahamakut Buddhist University. Email: puzinnian@hotmail.com

Abstract

The objectives of this qualitative research were 1) To study Bias and Elimination of Bias in Thai Society 2) To study Buddhist principles for Eliminating Bias in Thai society 3) To integrate the Elimination of Bias in Thai Society with principles in Buddhism, and 4) To propose guidelines in building new knowledge regarding the model of elimination of Bias in Thai society with Buddhist integrated approach. The research is the documentary qualitative by analyzing Buddhist principles in the primary sources, Tipitaka and the in-depth interview of 10 key informants.

The results indicated as follows:

Bias is an attitude that results from knowledge, beliefs, feelings, opinions that are accepted or rejected and then lead to action. The nature of bias approaches the scope of psychology owing to the bias tendency influencing the mental condition. Psychological overall, it's about the likes and dislikes. In Buddhism, there are 4 Biases namely 1) biased for love 2) biased for anger 3) biased for delusion and 4) biased for fear. Whenever Biases occur in the performance of duties or treats other people, there will be bias, unfairness and wrong doing.

The solution to bias in Thai society is still used according to international system, based on law and socialization The Buddhist principles that can solve the problem of Bias are Brahnavihara 4, Khanti, Yonisomanasikara and Kalamasutta

Integration of solution to bias in Thai society with the Buddhist principles can be done with both psychological condition and socialization. Firstly, it should be started in oneself. In order not to cause mental bias that makes the practice go wrong in principle. The body of knowledge gained from content synthesis is based on the principle that "Love with understanding, Being friendly, Knowing the truth, and Not leaving the reason". It can be concluded as the concrete knowledge called "GLHDF MODEL" by understanding to treat the tendency correctly. By having done this so, the social problem is not continued so far.

Keywords: Bias, Elimination In Thai Society, Buddhist principles, Integrated Approach

บทนำ

อคติถือได้ว่าเป็นรากฐานของความขัดแย้ง และเป็นปัญหาของสังคมไทย ด้วยเหตุที่สังคมเป็น จตุรรมของประชากรที่มีพื้นฐานทางครอบครัวที่แตกต่างกันทั้งฐานะทางสังคม การศึกษา ศาสนา ความ เชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมมาอยู่รวมกันย่อมจะเกิดอคติขึ้นได้ ในฐานะที่ทุกคนถือว่าเป็นสมาชิกของสังคม นับตั้งแต่เป็นสมาชิกครอบครัว สมาชิกหมู่บ้าน ชุมชน การศึกษา สมาชิกในองค์กร การทำงาน สมาชิกของวัด จนกระทั่งเป็นสมาชิกของประเทศ ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะเป็นผู้ปกครอง หรือ ผู้ถูกปกครองในสังคมก็ตาม ย่อมต้องพบกับคนหมู่มากที่มีความคิดเห็นที่ต่างกัน และมุมมองที่ต่างกันไป ซึ่งแนวคิดหรือความคิดที่ต่างกันของแต่ละบุคคลนั้นมาจากทัศนคติ ความคิด ประสบการณ์ หรือการ เรียนรู้ของปัญหาที่แตกต่างกันไป จึงทำให้เกิดความเห็นต่าง ส่งผลกระทบต่อสังคมและประเทศชาติได้ โดยระดับของผลกระทบที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น

สำหรับประเทศไทยในห้วงเวลาที่ผ่านมานั้น จะเห็นได้ว่าเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบ จากอคติของคนในชาติอย่างรุนแรงที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น จากข้อมูลการเผยแพร่ของสื่อจะเห็นได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อคนในสังคม เช่น ความขัดแย้งด้านความคิด ความขัดแย้งทางการเมือง ระหว่างสีเสื้อ การแบ่งพรรคแบ่งพวก อำนาจ-ผลประโยชน์ ความไม่เป็นธรรม ฯลฯ ดังที่ปรากฏทางสื่อ ทุกสำนักพิมพ์อยู่จนถึงทุกวันนี้ ซึ่งสื่อเองก็มีผลในการชี้นำความเปลี่ยนแปลงหรือคงไว้ซึ่งทัศนคติของ ประชาชนในการรับรู้ข้อมูล ซึ่งการนำเสนอของข่าวยุคปัจจุบันเป็นไปอย่างรวดเร็ว แต่ขาดการไตร่ตรอง มากกว่าความรับผิดชอบต่อผลกระทบจากการนำเสนอที่อาจผิดพลาดได้ ดังเช่น สื่อมักจะใส่ความ คิดเห็นลงไปในช่วง มีความเอนเอียงไปทางด้านใดด้านหนึ่ง หรือมีอคติต่อข่าวที่นำเสนอเป็นฐานอยู่แล้ว มักจะนำเสนอข่าวโดยแทรกความคิดเห็นเชิงชี้นำไปยังผู้รับสารโดยไม่เสนอเฉพาะข้อเท็จจริง

ผลที่เกิดจากอคตินั้นได้ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในปัจจุบัน และกระทบต่อประเทศชาติ เพราะอคติมี ผลต่อความขัดแย้ง การจะลดอคติได้นั้นจะต้องเกิดขึ้นจากสภาวะทางจิตใจที่ยอมลด ละ ความคิด ความถือดีต่อกัน ดังจะเห็นได้จากสถานการณ์ของประเทศไทยที่ผ่านมา คนไทยเกิดความไม่ลงรอยกัน ของคนในสังคมทั้งด้านความคิด ความเห็นที่แตกต่างกัน ความรู้สึก ความเชื่อ ทัศนคติที่ต่างกันไป จนสู่ ความขัดแย้ง ความไม่เป็นธรรม การแบ่งพรรคแบ่งพวก จนกระทั่งขาดความสามัคคี ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้อาจส่งผลกระทบต่อตนเอง และสังคม จึงทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ และไปต่อได้ยาก

ในการสร้างรูปแบบการลดอคติให้เกิดขึ้นได้นั้น จำเป็นต้องใช้ระยะเวลา และการดำเนินการที่มีหลักการ มีเป้าหมาย มีระเบียบแบบแผน และมีกลไกในการขับเคลื่อนที่ตกผลึกแล้ว เพื่อให้เกิดความ เข้าใจ เข้าถึงสาเหตุของปัญหา การร่วมกันหาแนวทางแก้ไข รวมทั้งการป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นซ้ำ ทั้งนี้ยัง ต้องอาศัยรูปแบบการแก้ปัญหาคติด้วยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ เพื่อ ปรับเปลี่ยนความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกที่มีอคติต่อกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการ ลด ละ ความ เป็นอคติในจิตใจของตน เพื่อการอยู่ร่วมกันภายในสังคมอย่างเข้าใจกันและกันบนแตกต่างได้อย่างสันติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอคติและการแก้ไขปัญหาคติในสังคมไทย
2. เพื่อศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่แก้ไขปัญหาคติ
3. เพื่อบูรณาการการแก้ไขปัญหาคติในสังคมไทยด้วยหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

4. เพื่อนำเสนอแนวทางและการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบการแก้ไขปัญหาคดีในสังคมไทยด้วยพุทธบูรณาการ”

กรอบแนวคิดของการวิจัย

1. แนวคิดทฤษฎีจิตวิทยาเชิงอคติ (George Eaton Simpson and J.Milton Yinger.1965) อคติ นั้นคือทัศนคติที่เป็นไปด้วยอคติที่เป็นอารมณ์ และเป็นทัศนคติที่ก้าวร้าว อคติ นั้นก็คือ predisposition หรือความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นบางอย่างโดยวิธีการบางอย่าง ทัศนคติลักษณะนี้จะมีต่อคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งด้านทัศนคติ , แนวคิดอคติเชิงพุทธใน พระวินัยปิฎก คัมภีร์ปวาร ด้วยเรื่องการถึงอคติ (ความลำเอียง) มี 4 อย่าง คือ 1) ลำเอียงเพราะชอบ 2) ลำเอียงเพราะชัง 3) ลำเอียงเพราะหลง 4) ลำเอียงเพราะกลัวและการไม่ถึงอคติ (ความไม่ลำเอียง) มี 4 คือ 1)ไม่ลำเอียงเพราะชอบ 2)ไม่ลำเอียงเพราะชัง 3)ไม่ลำเอียงเพราะหลง 4) ไม่ลำเอียงเพราะกลัว (วิ.ป. 8/324/460) , การแก้ปัญหาสังคมไทย 1.กฎหมาย 2.การขัดเกลาสังคม(Broom and Selznick Sociology.1958)

2. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการนำมาแก้ไขปัญหาคดีในสังคมไทย โดยการนำหลักพรหมวิหาร 4 (ที่.ปา.11/305/275), ขันติธรรม (ที.ม. 10/90/43-44), อภัยทาน (อภิ.กถา.37/287-290) โยนิสมนสิการ (วินย 7/613/377) และกาลามสูตร (อง.ติก.20/66/257)

3. นำแนวคิดทฤษฎี, หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา นำมาบูรณาการร่วมกับบทสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำมาบูรณาการการแก้ไขปัญหาคดีในสังคมไทยด้วยพุทธบูรณาการ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร เป็นการวิเคราะห์ และสังเคราะห์จากเอกสารเกี่ยวกับ แนวคิด ทฤษฎี ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวบรวมข้อมูลเอกสารปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎก พร้อมทั้งข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ คือ วรรณคดี ฎีกา หนังสือ บทความ วารสาร ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทฤษฎี งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการแก้ไขปัญหาคดีในสังคมไทยด้วยพุทธบูรณาการ

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากการแบ่งกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ประสพการณ์ดังนี้ 1) ด้านพระสงฆ์ 4 รูป 2) ด้านนักวิชาการ 4 ท่าน 3) ด้านนักกฎหมาย 2 ท่าน รวม 10 รูป/คน โดยพิจารณาจากผู้ที่เป็นพุทธศาสนิกชน มีการศึกษาพระพุทธศาสนาทั้งด้านการปฏิบัติ และปฏิบัติ มีผลงานทางพระพุทธ ศาสนา เช่น การสอน การบรรยายธรรม เขียนหนังสือ ผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการด้านการแก้ไขปัญหาคดีในสังคมไทย และผู้ทรงคุณวุฒิมีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านพุทธศาสนา เป็นต้น

3. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสรุปผลของการค้นคว้าเอกสาร และการสัมภาษณ์ เพื่อนำผลการวิเคราะห์มาบูรณาการพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาคดีในสังคมไทยด้วยพุทธบูรณาการ

4. สรุปผลจากวิจัยเพื่อหาข้อสรุป และนำเสนอรูปแบบการแก้ไขปัญหาอคติในสังคมไทยด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จากการวิจัย บทสัมภาษณ์ เอกสาร พร้อมด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลจากพระไตรปิฎกทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้บรรลุเป้าหมายอย่างสมบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ อาศัยข้อมูลจากการทำวิจัยทุกขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงในแต่ละประเด็น แล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อนำเสนอแนวทางและสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาอคติในสังคมไทยด้วยพุทธบูรณาการ เพื่อให้คำตอบตามโจทย์วิจัย ผลการวิจัยพบว่า

1. อคติ และการแก้ไขปัญหาอคติในสังคมไทย

อคติถือได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญต่อสมาชิกในสังคมไทย เพราะอคติคือรากฐานของความขัดแย้งต่าง ๆ เมื่อคนในสังคมมีการรวมตัวกันมากกว่า 2 คนขึ้นไป อคติถือเป็นนามธรรมที่เกิดขึ้นในจิตของมนุษย์ ทำให้เกิดความไม่เอียงไปในทิศทางที่ไม่ถูกต้อง ในทางทฤษฎีต่างประเทศจึงนำอคติเข้าไปผนวกประกอบกับทัศนคติ โดยทัศนคตินั้นมีหลักเกี่ยวกับความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกที่มีผลต่อการยอมรับ และไม่ยอมรับต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม ด้วยการแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม ทำให้เกิดการแบ่งพรรคพวก มีอคติต่อกัน ไม่มีความสามัคคี ดังที่ปรากฏอยู่ในสังคมปัจจุบัน

ปัญหาอคติในสังคมไทยมีหลากหลายปัญหา แต่หนึ่งในปัญหานั้นคือ 1) อคติกับการไม่ยอมรับความคิดเห็นต่าง, 2) อคติกับความขัดแย้งต่อการรับรู้/อำนาจ-ผลประโยชน์, 3) อคติกับความไม่เป็นธรรม

ปัญหาอคติกับการไม่ยอมรับด้านความคิดเห็นต่าง และพฤติกรรมต่างกัน ปัญหาดังกล่าวเกิดจากระดับข้อมูลการรับรู้ที่ต่างกัน มิใช่เท่ากัน การรับรู้ปัญหา ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในพื้นฐานระดับจิตใจที่ต่างกัน เพราะมุมมองแต่ละคนย่อมมีมุมมองที่แตกต่างกันไปทั้งด้านความคิด และพฤติกรรมที่สะสมมาจากการเรียนรู้ รับรู้ ความเชื่อ ประสบการณ์พื้นฐาน จนกระทั่งแสดงพฤติกรรมออกมาในรูปแบบการยอมรับ หรือไม่ยอมรับ นำไปสู่ความไม่เอียงไปในทางที่ชอบ และไม่ชอบ ทั้งนี้การไม่ยอมรับที่เกิดจากอคติที่มีอยู่ในจิตของมนุษย์ เพราะความไม่รู้ การหลงผิด ขาดการพิจารณาไตร่ตรองไม่เปิดใจรับข้อมูลใด ๆ จึงทำให้ส่งผลให้เกิดปัญหาแตกแยกในสังคมไทยด้วยความที่ว่าต่างฝ่ายต่างคิดว่าไม่ใช่พวกตนเอง

ปัญหาอคติกับความขัดแย้งที่ประกอบด้วยความขัดแย้งที่เกิดจากการรับรู้ข้อมูล อิทธิพลผลประโยชน์ สิ่งเหล่านี้เป็นรากเหง้าของปัญหาที่ทำให้คนในสังคมไทยเกิดอคติ 4 จากผลที่ได้ในการรับรู้ข้อมูลที่บิดเบือนจากความเป็นจริงทำให้เกิดอคติในการที่รับรู้จริงที่ขาดการพิจารณา หรือการสร้างความเกลียดชังกับอีกฝ่ายที่จะทำการแฉงไปกับข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับรู้มาในลักษณะการโพสต์ต่อจนกลายเป็น hate speech อย่างเต็มตัวแสดงให้เห็นถึง ฉันทาคติ โทษาคติ โมหาคติ ที่เกิดจากการรับรู้ต่าง ๆ ของข้อมูลที่บิดเบือนจากความเป็นจริง ทำให้คนในสังคมขาดการพิจารณาถึงสาเหตุการรับรู้ แห่ลงเชื่อถือได้

จากที่ไหน เพราะเมื่อไม่มีการตรวจสอบจึงทำให้เกิดความขัดแย้งต่อการรับรู้ในข้อมูลที่บิดเบือนจากข้อเท็จจริง

ส่วนปัญหาผู้มีอำนาจอิทธิพลในการเอื้อผลประโยชน์ให้กับตนเอง และพวกพ้องก่อเกิดโมหาคติและภยากติ ให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วยความกลัว จึงต้องทำตามภายใต้คำสั่งของผู้มีอำนาจเกิดการถูกเอารัดเอาเปรียบทำให้ไม่ได้รับความเป็นธรรม ด้วยความกลัวผู้มีอำนาจอิทธิพล จึงทำให้เกิดความเสียหายกับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะกระทบถึงบุคคลใกล้ชิด เครือญาติ บุคคลที่เรารัก หรือกระทบถึงหน้าที่การงานที่ทำ ดังนั้น ปัญหาความขัดแย้งด้านข้อมูล และการเกรงกลัวต่ออำนาจอิทธิพลและผลประโยชน์ จึงถือได้ว่าเป็นภัยต่อสังคมและเป็นปัญหาที่ยากจะแก้ไขให้หมดไปจากสังคมไทย เพราะจะมีผู้ที่ฉกฉวยโอกาสเข้ามาด้วยอำนาจ ผลประโยชน์เสมอ

ปัญหาความไม่เป็นธรรม/อยุติธรรมเกิดขึ้นเมื่อได้รับการปฏิบัติต่างกัน ด้วยความไม่เป็นธรรมไม่เที่ยงตรง ไม่เป็นกลาง ซึ่งระบบของ “ความยุติธรรม” ที่เกิดจากการแข่งขัน แก่งแย่ง ชว้างชิงความได้เปรียบตามกำลัง และศักยภาพของแต่ละบุคคลในสังคม และต้องยอมรับว่าสังคมไทยยังมีระบบในเชิงอุปถัมภ์ หรือโครงสร้างทางสังคมในลักษณะการแบ่งพรรคแบ่งพวกทำให้เกิดการไม่เป็นธรรม มีอคติต่อฝ่ายตรงข้ามที่ไม่ใช่พวกตนเอง ไม่ยอมรับความคิดเห็นต่างกันจนทำให้เกิดความขัดแย้ง สู้ความแตกแยก แบ่งพรรคแบ่งพวก จึงทำให้สังคมไม่ได้รับความเป็นธรรม ขาดความสามัคคี

แนวทางในการแก้ไขปัญหาคติในสังคมไทยประกอบด้วย 1) กฎหมาย ผู้นำ และผู้มีอำนาจในการตัดสินใจต้องดำรงความเที่ยงธรรมมีใจเป็นกลางไม่เอนเอียง ไม่เลือกปฏิบัติเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ประชาชนทุกคนต้องได้รับการตัดสินใจจากผู้มีอำนาจตัดสินใจโดยเฉพาะนักกฎหมาย ผู้พิพากษาต้องดำรงความเป็นธรรมไม่มีอคติต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือมีแนวโน้มการคาดการณ์ไว้ล่วงหน้าแล้ว มีความยุติธรรมในการตัดสินใจที่ปราศจากอคติ 4, 2) การขัดเกลาสังคม เป็นบรรทัดฐานเพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการอบรมสั่งสอนให้รู้รักษาระเบียบวินัยตั้งแต่สังคมในครอบครัว, โรงเรียน, สายงานอาชีพ, ศาสนา ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยขัดเกลাজิตใจมนุษย์ให้ลด ละ อคติได้ ไม่ว่าการร่วมมือร่วมใจกันทำกิจกรรม สืบทอดประเพณี วัฒนธรรมทางศาสนา หรือการสร้างกิจกรรมต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งหล่อหลอมให้คนในสังคมรู้จักประณีตประณีต รู้จักการเปิดโอกาสที่จะรับฟังผู้อื่นที่มีความคิดทัศนคติต่างกัน

2. หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่แก้ไขปัญหาคติ

สังคมส่วนใหญ่มีความเชื่อในหลักธรรมคำสอนที่จะสามารถขัดเกลাজิตใจมนุษย์ได้ระดับหนึ่ง ผู้วิจัยจึงนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่แก้ไขปัญหาคติ คือ 1) พรหมวิหาร 4 , 2) ขันติ , 3) อภัยทาน, 4) โยนิโสมนสิการ และกาลามสูตร ที่มีลักษณะสัมพันธ์กับอคติ ดังนี้

1) พรหมวิหาร 4 ถือได้ว่าเป็นหลักธรรมขั้นพื้นฐานทางจิตใจของมนุษย์ ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ซึ่งหลักธรรมเหล่านี้จะช่วยขัดเกลাজิตใจของคนในสังคมทุกระดับขั้นของสังคม เริ่มจากสมาชิกสังคมในสถาบันครอบครัว จนถึงผู้นำ ผู้ปกครอง ผู้บริหาร หรือผู้มีอำนาจต่อการตัดสินใจสิ่งใด หลักพรหมวิหารเป็นหลักธรรมที่ต้องคอยช่วยเหลือเตือนตัวเองถึงความเหมาะสมในด้านพฤติกรรมที่จะคอยกำกับไม่ให้เข้าถึงอคติ 4 เช่น เมื่อมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดเข้ามากระทบทางจิตให้เกิดความรู้สึกที่เอนเอียงทำให้เกิดความไม่พอใจ ไม่เป็นที่ยอมรับเพราะต่างทัศนคติกับตน ด้วยฐานของอารมณ์โกรธ ความไม่ชอบต่อบุคคลใดก็ต้องระงับจิตใจตนเองด้วยการใช้เมตตาต่อบุคคลนั้น เพื่อไม่ให้ตนลุแก่อำนาจ

โทษ หรือแม้กระทั่งบางครั้งคนใกล้ชิดอยากจะขอความช่วยเหลือให้ช่วยญาติพี่น้องตนให้พ้นจากการกระทำผิด ตนเองจะต้องใช้อุเบกษาธรรมในการเข้ามาตัดสิน เป็นไปตามหลักฐานทางกระบวนการเพื่อไม่ให้เสียในหลักการและไม่เข้าถึงในอคติ 4

2) หลักขันติธรรม ความอดทนอดกลั้นจะเป็นคุณธรรมที่เตือนสติของบุคคลในสังคม ให้รู้จักที่จะอดทนอดกลั้นถึงปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากความแตกต่างของบุคคลในสังคม เพื่อประคับประคองตนมิให้เกิดความเอนเอียงในอคติ 4 อันจะเกิดขึ้น ที่มีความจำเป็นอย่างมากต่อการอดทนต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อไม่ให้กระทำไปในทางที่ผิด เช่น อดทนอดกลั้นที่จะไม่ช่วยเหลือคนสนิทด้วยใจที่รักมากเกินไป ความอดทนนี้จะเป็นการยับยั้งไม่ให้ส่วนินทาคติ โมหาคติ ภยากติ ตนเองต้องมีขันติไม่ใช้อำนาจไปในทางที่ผิดตัดสินบุคคลนั้นความไม่ชอบส่วนตัว นำมาเป็นเครื่องชี้ว่าผิดถูกจนทำให้เสียหลักการ ฉะนั้นเพื่อให้ตัวอคติเข้ามาทำลายให้เสียหลักความเป็นธรรมต่อตนเองและผู้อื่น ต้องวางใจเป็นกลางด้วยขันติ

3) หลักอภัยทาน เป็นทานที่สูงมาก เป็นผลสืบเนื่องมาจากจิตใจที่มีเมตตาเป็นที่ตั้ง ถือเป็นทานที่ทำได้ยากกว่าทานชนิดอื่น เพราะผู้ให้จะต้องมีคุณธรรมของพรหมวิหารเป็นหลักยึดมั่นในจิตใจ จึงจะเกิดอภัยทานได้ เมื่อต้องอยู่ในสังคมโดยเฉพาะสังคมปัจจุบัน เป็นสังคมที่ยังมีความเป็นอคติปรากฏให้เห็นอยู่ ย่อมส่งผลกระทบต่อขั้นทางด้านจิตใจของคนในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้จะใช้หลักธรรมที่กล่าวมาแล้วข้างต้น คือหลักพรหมวิหาร 4 และขันติธรรม เป็นหลักที่ยึดมั่นในจิตใจแล้วก็ตาม หากขาดอภัยทาน ความไม่ถือโกรธ ไม่อาฆาตพยาบาท การยอมยกโทษให้ซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นการระงับจิตไม่ให้ตกสู่ในอคติ 4 การให้อภัยผู้อื่นถือได้ว่าเป็นการยกระดับจิตใจขึ้นมามีระดับหนึ่ง

4) หลักโยนิโสมนสิการและกาลามสูตร จะเป็นคุณธรรมที่คอยกลั่นกรองสิ่งที่มากระทบทางจิต ในการรับรู้ของบุคคลในสังคมได้เป็นอย่างดี ในปัจจุบันการรับรู้ข่าวสารในสังคมมีความรวดเร็วมาก หากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ไม่มีการคิดวิเคราะห์ แยกแยะ เหตุและผลอย่างมีสติ ย่อมนำไปสู่ความลำเอียง ความมีอคติต่อเรื่องนั้น ๆ ได้ เพื่อไม่ให้เกิดความลำเอียง จากการรับรู้ข้อมูลที่บิดเบือนจากความจริง จักต้องมีการพิจารณาอย่างถ่วงถ่วง ด้วยการคิดวิเคราะห์ถึงหลักเหตุและผลที่ปรากฏ พร้อมด้วยการพิจารณาอีกชั้น เพื่อให้เกิดปัญญาในการวิเคราะห์ถึงเรื่องหนึ่งเรื่องใด ด้วยการนำกาลามสูตรพิจารณาอีกชั้น เพื่อไม่ให้ตนตัดสินใจผิดพลาดที่เกิดจากความไม่รู้ เมื่อรู้แล้วก่อให้เกิดประโยชน์กับปฏิบัติเสีย หากเมื่อรู้แล้วไม่เป็นประโยชน์ก็ควรละเสียไม่นำมาปฏิบัติ ฉะนั้นหลักโยนิโสมนสิการและกาลามสูตรถือได้ว่าเป็นหลักคิดวิเคราะห์พิจารณาอย่างถ่วงถ่วง เพื่อความยุติธรรม และไม่ถูกอคติ 4 เข้าครอบงำกระทำในทางที่ผิด

3. บูรณาการการแก้ไขปัญหาคติในสังคมไทยด้วยหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

การบูรณาการการแก้ปัญหาคติในสังคมไทยนั้น สิ่งแรกสมาชิกในสังคมต้องมีจิตสำนึก ความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองและส่วนรวม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ไม่เลือกปฏิบัติกับผู้ที่รู้สึกได้ถึงความเป็นธรรม สมาชิกในสังคมทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมายที่เท่าเทียมกัน ปฏิบัติเหมือนกัน ไม่มีใครมีอำนาจเหนือกว่าใคร ฉะนั้น หลักธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญในการนำมาพัฒนาจิตใจของสมาชิกในสังคมให้ได้เข้าถึงหลักธรรมในพุทธศาสนามากขึ้น โดยมีความเชื่อตามแนวพุทธที่ว่า “ใจเป็นใหญ่ ใจเป็นประธาน” เมื่อจิตใจได้ถูกขัดเกลาด้วยหลักธรรมในพุทธศาสนาแล้วย่อมจะทำให้ความคิด

และการกระทำของคนในสังคม ลดละอคติได้บ้าง ซึ่งหลักธรรมในพรหมวิหาร 4, ขันติธรรม, อภัยทาน, โยนิโสมนสิการและกาลามสูตร ซึ่งเป็นหลักที่จะช่วยให้การอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความเข้าใจในกันและกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ให้เรียนรู้ฝึกฝนอบรมได้มีการปฏิบัติ จนเกิดความเข้าใจในหลักธรรม และน้อมนำหลักธรรมเหล่านี้ไปปฏิบัติต่อตนเองและบุคคลในสังคมให้เกิดความสงบสุข มีความเอื้ออาทรต่อกัน

บูรณาการด้วยการเริ่มต้นเข้าถึงสมาชิกในสังคมตั้งแต่ระดับสถาบันครอบครัว ระดับการศึกษา องค์กร ศาสนา และสื่อมวลชน ให้มีส่วนร่วมในการอบรม การให้ความรู้ สร้างความเข้าใจในหลักธรรม และน้อมนำหลักธรรมดังกล่าวนำไปปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ภายใต้ของ “การเข้าใจทางการกระทำที่ถูกต้อง” ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการแก้ไขปัญหาคติในสังคมไทย เช่น การจัดกิจกรรมตั้งแต่ระดับโรงเรียน สถานที่อบรมต่าง ๆ กิจกรรมทางศาสนาทุกศาสนา โดยเฉพาะช่องทางการรับรู้ข่าวสารทางสื่อ ให้ทุกคนได้ตระหนักถึงจิตสำนึกการอยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจการกระทำนั้น ๆ ด้วยความถูกต้อง ภายใต้กฎหมายที่เท่าเทียมกัน มีการสร้างจิตอาสาเพื่อขยายโครงการในการเข้าใจทางการกระทำที่ถูกต้อง นำหลักธรรมเข้ามาสอดแทรกการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้หลักธรรมควบคู่กับการทำกิจกรรมต่าง ๆ โครงการต่าง ๆ ให้เป็นกิจกรรมร่วมกันเพื่อเป็นการละลายพฤติกรรม ช่วยขัดเกลาจิตใจคนในสังคมให้อยู่ภายใต้การกระทำที่ถูกต้องลดละอคติต่อกัน โดยการยอมรับซึ่งกันและกันบนทัศนคติที่ต่างกัน

4. องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “การแก้ไขปัญหาคติในสังคมไทยด้วยพุทธบูรณาการ”

จากการสังเคราะห์องค์ความรู้ทั้งหมดจึงพบว่า การแก้ไขปัญหาคติในสังคมไทยด้วยพุทธบูรณานั้น จำเป็นต้องอาศัยหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเพื่อช่วยขัดเกลาจิตใจมนุษย์ที่ยังมีความรู้สึกลำเอียงภายในจิตใจ หลักธรรมที่มีความสำคัญต่อการลด ละ เข้าถึงอคติ 4 คือ พรหมวิหาร 4, หลักขันติ, หลักอภัยทาน, หลักโยนิโสมนสิการและกาลามสูตร เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นสามารถจัดปัญหาคติให้ลด ละ ลงได้ด้วยใจตนเอง และเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข

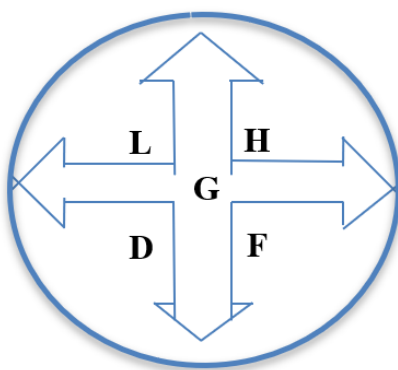
การสร้างกระบวนการให้สังคมลด ละ ปัญหาคติได้นั้น คือ การมีความเป็นธรรม/ยุติธรรมกับคนในสังคมอย่างเท่าเทียมที่ไม่มีการเลือกปฏิบัติ, เปิดโอกาสรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น อีกทั้งการขัดเกลาทางจิตใจที่ต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็กรู้จักระเบียบวินัย เคารพกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดไม่ละเมิดสิทธิใช้อำนาจที่ไม่ถูกต้อง ศาสนาจะมีส่วนสำคัญอย่างมากที่จะช่วยขัดเกลาจิตใจคนในสังคมให้หล่อหลอมให้มีความมีเมตตา ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การเข้าใจเรียนรู้ที่จะอยู่กับความแตกต่าง โดยไม่ทำร้ายทำลายกัน หากสังคมทำได้เช่นนี้ก็จะค่อย ๆ ละลายพฤติกรรมการลด ละ อคติต่อกัน ถึงแม้จะแก้ได้ยากแต่ก็จะทำให้เบาบางลงได้บ้างด้วยใจตนเอง เมื่ออคติได้สลายลดลงบ้างแล้วจะเกิดความเป็นกลาง ไม่สุดความเป็นเอียงได้ง่าย เพื่อรักษาความเป็นธรรมไม่ให้เข้าถึงอคติ 4

1) รูปแบบขององค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ปรากฏในการแก้ไขอคติเพื่อการลด ละ อคติที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของมนุษย์พบว่า การอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจ เรียนรู้ที่จะเข้าใจบุคคลในสังคมหรือคนรอบตัวเรา แม้บางครั้งอาจจะเกิดความไม่พอใจ ไม่ยอมรับ ทัศนคติไม่ตรงกันแต่สามารถร่วมงานได้ ทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ ด้วยการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในชีวิตประจำวัน ร่วมด้วยความอดทนอดกลั้นต่อคำพูด ต่อการกระทำของผู้อื่นที่อาจทำให้ตนเกิดไม่พอใจ ไม่ยอมรับ, พร้อมให้อภัยต่อตนเองและผู้อื่น เพื่อสร้างมิตรไมตรีต่อ

กัน อีกทั้งการรับรู้ที่เราได้รับการสื่อสารเรื่องต่าง ๆ ต้องคิดวิเคราะห์แยกแยะเหตุปัจจัยเพื่อมีความรู้จริงในเรื่องนั้น ๆ สิ่งใดที่รู้แล้วเป็นเรื่องดีก็ปฏิบัติตาม หากสิ่งใดรู้แล้วไม่ดีก็ละจากเรื่องเหล่านั้น ฉะนั้นหลักการที่ใช้ในการลดละอคติ คือ พรหมวิหาร 4, ขันติธรรม, อภัยทาน, โยนิโสมนสิการและกาลามสูตร

รูปแบบขององค์ความรู้ใหม่สำหรับวิทยานิพนธ์นี้จึงอยู่บนหลักการที่ว่า “รักอย่างเข้าใจ สร้างมิตรไมตรี มีความรู้จริง ไม่ทิ้งเหตุและผล” สมาชิกในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้ด้วยความเข้าใจในกันและกัน เรียนรู้ที่จะเข้าใจในความแตกต่างไม่ว่าจะทัศนคติความคิด พฤติกรรมมีความต่างกันก็สามารถเข้าใจได้ทางการกระทำนั้น ๆ จึงได้รูปแบบ “GLHDF MODEL” ซึ่งเกิดจากความเข้าใจที่จะปฏิบัติต่อแรงโน้มเอียงนั้นให้ถูกต้องเพื่อไม่ให้เกิดเป็นปัญหาสังคมต่อไปดังนี้

ภาพที่ 1 GLHDF Model

GLHDF Model ประกอบด้วย

G = Go หมายถึง การไปที่ถูกต้อง, เข้าใจในทางการกระทำที่ถูกต้อง

Go + L = Lust หมายถึง ไปในทางที่ถูกต้องทางการกระทำต่อความรัก

Go + H = Hatred หมายถึง ไปในทางที่ถูกต้องทางการกระทำต่อความไม่ชอบ

Go + D = Delusion หมายถึง ไปในทางที่ถูกต้องทางการกระทำต่อความไม่รู้

Go + F = Fear หมายถึง ไปในทางที่ถูกต้องทางการกระทำต่อความกลัว

แนวทางขั้นตอนการนำองค์ความรู้ใหม่ GLHDF Model นี้ไปปรับใช้เพื่อการแก้ไขอคติในสังคมไทยสามารถปฏิบัติได้ดังนี้

1. กระบวนการเข้าใจทางการกระทำ

G คือการเข้าใจทางการกระทำต้องอาศัยเกณฑ์ในการตรวจสอบความเที่ยงธรรมเชิงอคติในตนเอง ด้วยการเข้าใจการกระทำที่มีผลต่อกระบวนการในการตัดสินใจ หรือพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เนื่องจากถ้าไม่เข้าใจและไม่ตรวจสอบแนวโน้มในจิตของตนเองจะทำให้เกิดความลำเอียงได้ง่ายไม่ประการใดก็ประการหนึ่ง โมเดลนี้มีโมเดลในการขจัดอคติ 4 ให้หมดสิ้นไปจากจิตใจเนื่องจากโดยฐานของปุถุชนแล้ว กิเลสซึ่งเป็นรากเหง้าแห่งอกุศลนี้ย่อมมีทุกคน หากกิเลสที่เป็นรากเหง้าของอกุศลนี้สามารถปรับสมดุลที่เรียกว่า “ไปในทางที่ถูกต้อง” คือ (L) การรักอย่างเข้าใจ (H) การเข้าใจ

ในความโกรธความไม่ชอบ (D) การเข้าในความหลง ความไม่รู้ (F) การเข้าใจในการกระทำต่อความกลัว เมื่อเกิดความเข้าใจแล้ว จึงสามารถปฏิบัติกิจกรรมเชิงพฤติกรรมนั้นได้ในเชิงของความเที่ยงตรง ความ เป็นกลางในการทำให้การกระทำในสิ่งที่ตนรักตนชอบ ไม่ให้เกิดความลำเอียงนั้น ต้องอาศัยหลักทาง พระพุทธศาสนาอันได้แก่ หลักอุเบกขาธรรม และขันติธรรม ความอดทน อดกลั้น ไม่ให้เกิดความลำเอียง แม้บุคคลที่ตนรักกระทำไปในทางที่ผิดก็ต้องยอมในผลการกระทำ ไม่ล่วงละเมิด ไม่ขัดแย้งหรือขัดขวาง ความยุติธรรมเหล่านั้น ในขณะที่เดียวกันภาคของอุเบกขาธรรมในการปฏิบัติต่อบุคคลที่รักและสิ่งที่ชอบ นั้น คือความสามารถอดทนต่อผลอันจะเกิดขึ้นภายในภาวหน้าด้วยการวางใจให้เป็นกลางด้วยรักอย่าง เข้าใจ

โมเดลด้านโทสะคติ ในการปรับใช้คือการเมตตา และอภัยต่อการกระทำล่วงเกินที่ผู้อื่นเคย กระทำกับตนและอดทนที่จะไม่โต้ตอบในเชิงของการทำร้ายทำลายผู้อื่น แม้กระทั่งมีบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ยั่วให้ตนเกิดอารมณ์คล้อยตามจึงต้องอดทนอดกลั้น มีเมตตาให้อภัยต่อผู้อื่น และการให้อภัยตนเอง หากเคยล่วงเกินบุคคลอื่นบุคคลใดด้วยการกระทำทางกาย วาจา ออกไป เช่น หากไม่ชอบบุคคลหนึ่ง บุคคลใดในครอบครัวของตน จะต้องเรียนรู้ที่จะเข้าใจในการกระทำของบุคคลนั้นเสีย ให้ความเมตตา กับบุคคลนั้น อดทนให้อภัยที่จะไม่โต้ตอบกับการกระทำนั้น ๆ เรียนรู้ที่จะอยู่กับบุคคลนั้นด้วยความเข้าใจ

โมเดลทางด้านโมหาคติ คือการพิจารณาเห็นความเป็นจริงด้วยปัญญา ตรวจสอบ วิเคราะห์ แยกแยะเหตุปัจจัยของข้อมูลก่อน ไม่เชื่อหรือยอมรับในสิ่งที่ตนไม่รู้ ไม่เข้าใจ และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้น ถือเป็นเรื่องที่ผิด และขาดความยุติธรรมได้ง่าย จะต้องพิจารณาความจริง เมื่อรู้ข้อมูลที่ชัดเจนแล้ว สามารถให้ความช่วยเหลือผู้อื่น โดยการบอกต่อในความจริง เมื่อบุคคลนั้นรู้แล้วก็ชื่นชมยินดีกับบุคคล นั้น ๆ ส่วนบุคคลที่ไม่รู้และผิดพลาดไปก็ต้องช่วยเหลือ เพื่อให้บุคคลนั้นหลุดพ้นจากความไม่รู้ที่เกิด จากความหลง หลงเชื่อคิดว่าข้อมูลการรับรู้มาเป็นเรื่องน่าเชื่อถือ ทั้ง ๆ ที่ไม่ใช่เรื่องจริง จะต้องให้บุคคล นั้นเข้าใจ ชี้แจงแนะแนวทางให้ความรู้ถึงข้อเท็จจริง เพื่อช่วยเหลือในการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ดังนั้นการ ปฏิบัติจะต้องมีความรอบครอบที่ผ่านการตรวจสอบพิจารณาถึงต้นตอ นั้น ๆ เพื่อไม่สุโมหาคติ คือ มี ความรู้จริง

อีกส่วนหนึ่งการประยุกต์ใช้โมเดลที่เรียกว่าภายาคติต้องอาศัยปัญญารอบรู้ในอิทธิพลที่มีผลกับ จิต เพื่อไม่ให้อิทธิพลนั้นสร้างความเสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางพฤติกรรม หรือทางปฏิบัติอย่าง ใดอย่างหนึ่ง เมื่อพิจารณาอย่างรอบครอบแล้วต้องยึดหลักความเที่ยงตรง ยุติธรรมเป็นหลัก กระบวนการใช้โมเดลนี้ต้องใช้ทั้งระบบที่เรียกว่า ระบบตรวจสอบในเชิงพฤติกรรม หรือการตรวจสอบ ทางการกระทำว่าตกอยู่ในอคติ 4 ในข้อใดข้อหนึ่งหรือไม่ แต่ถ้าไม่ตกอยู่ในอำนาจของอคติ 4 จึงสามารถ ปฏิบัติสิ่งนั้น ๆ ได้ นับตั้งแต่การดูแลบุคคลในครอบครัว การตัดสินใจบุคคลในครอบครัว จนกระทั่ง รูปแบบการของการพิจารณาความในกระบวนการทางความยุติธรรมทางสังคมที่ให้ความเป็นธรรมกับทุก ฝ่าย ด้วยการไม่เลือกปฏิบัติเข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด เพื่อเข้าใจต่อการปฏิบัติที่ไม่ทั้งเหตุและผล

2. ขั้นตอนปลูกคุณธรรมขมอคติ

ในกระบวนการใช้โมเดลนี้ จะต้องปลูกคุณธรรมทั้งหมดที่เข้ามาแก้ไขอคติเหล่านี้ให้เกิดขึ้นใน ใจได้แก่ พรหมวิหาร , ขันติธรรม,อภัยทาน,โยนิโสมนสิการและกาลามสูตร เป็นกระบวนการปลูก คุณธรรมเหล่านี้ขึ้นในจิตของตนเอง ต้องอาศัยการพินิจพิเคราะห์ความเข้าใจของครมทั้งตนเองและ สังคม กระบวนการปลูกคุณธรรมนี้โดยง่ายคือ การใช้ตนเองเป็นเครื่องมือตรวจสอบอยู่เสมอ ฝึกให้

ตนเองมีคุณธรรมเหล่านั้นเสมอ เช่น การปลูกพรหมวิหารได้แก่การฝึกยิ้ม มีเมตตา เห็นใจผู้อื่น ชื่นชมผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่น ให้กำลังใจผู้อื่น เป็นคนที่อดทนต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งการทำงาน และถ้อยคำที่อาจจะกระทบกระทั่งตนเอง รู้จักให้อภัยผู้อื่นและตนเอง รวมถึงการฝึกพินิจพิจารณาข้อมูลที่ปรากฏ ไม่หลงเข้าไปเชื่อในสิ่งที่ปรากฏอยู่เบื้องหน้าจากการได้ยินได้ฟัง หรือการอ่าน การตรึก การเชื่อถือบุคคลผู้กล่าวก็มีได้ หากแต่จะเชื่อได้ก็ต่อเมื่อได้พิจารณาโดยแยบคายด้วยปัญญาและการพิสูจน์ด้วยตนเองแล้ว

กระบวนการใช้โมเดลนี้ต้องอาศัยความร่วมมือทางสังคมอย่างมาก จึงจะทำให้ปัญหาอคตินั้นลดลง หรือบรรเทาลงได้ หากสังคมยังไม่มีโมเดลนี้ต่อการเรียนรู้ รับรู้ และนำไปปฏิบัติก็ยากต่อการประสบความสำเร็จได้ เพราะการกระทำของบุคคลหนึ่งบุคคลใดที่มีความเที่ยงตรงและให้เป็นธรรมถูกต้องนั้น อาจไม่เป็นที่พึงพอใจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ แต่ผู้ที่ปราศจากอคติ 4 จักต้องกระทำเพื่อไม่ให้เสียหลักการ แม้อาจทำให้ใครไม่พอใจในการกระทำก็ตาม ซึ่งสังคมโดยรวมยึดความถูกต้องเป็นหลัก หากการกระทำของบุคคลที่ปฏิบัติโดยอคติจะทำให้ไม่ได้รับการยอมรับทางสังคม ลักษณะเช่นนี้จึงทำให้โมเดลนี้มีประสิทธิภาพในการลดละอคติในสังคมไทยได้

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องการแก้ไขปัญหาคติในสังคมไทยด้วยพุทธบูรณาการได้มีข้อเสนอแนะ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข มี 2 แนวทาง ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การที่จะให้ผู้ที่อยู่ร่วมกันภายในสังคมลด ละ อคติความไม่ชอบในกันและกันได้นั้น จะต้องเริ่มต้นตั้งแต่สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันสื่อมวลชน ดังนี้

1) *สถาบันครอบครัว* เป็นสถาบันอันดับแรกในการสร้างความรู้ การรับรู้ต่อบุตรและบุคคลในครอบครัวถือได้ว่าเป็นสถาบันที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการเรียนรู้ของบุคคลในครอบครัว ฉะนั้นบุคคลในครอบครัวต้องเป็นตัวอย่างที่ดีที่ไม่มีอคติ ความลำเอียงด้วยความรักใคร่มากกว่าใคร หรือความไม่ชอบทะเลาะขัดแย้งในกันและกัน การปลูกฝังต้องกระทำเมื่อเด็กยังเล็กเพื่อการเรียนรู้และรับรู้ถึงการกระทำตามในสิ่งที่เห็นเหตุและผล เมื่อบุคคลในครอบครัวเป็นตัวอย่างที่ดี เด็กก็จะเกิดพฤติกรรมเลียนแบบกระทำตาม ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง

2) *สถาบันการศึกษา* เป็นสถาบันที่ให้ความรู้กับเด็กในการรับรู้ต่าง ๆ ถึงการเรียนการสอน การจดจำ ประพฤติเลียนแบบกันและกัน บุคคลที่ได้ขึ้นชื่อว่าเป็นครู อาจารย์ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีไม่เลือกปฏิบัติกับนักเรียนที่ไม่เท่าเทียมกัน ต้องกำหนดการเรียนรู้ที่จะให้เด็กได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกัน การยอมรับกันและกันในทัศนคติที่ต่างกัน โรงเรียนจะเป็นสถานที่ให้เด็กได้แลกเปลี่ยนทัศนคติต่าง ๆ ได้อย่างไม่มีใครผิด ใครถูกในความคิดต่าง เปิดใจรับฟังด้วยเหตุและผล

3) *สถาบันศาสนา* เป็นสถาบันที่สามารถขัดเกลาจิตใจในการอยู่ร่วมกันของสังคม สามารถหล่อหลอมให้ผู้ที่ปฏิบัติร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยให้ความรู้ ความเข้าใจถึงข้อธรรมที่ก่อให้เกิดอคติ สถาบันศาสนาจะต้องชี้โทษข้อเสีย-ข้อดีของการกระทำนั้น ๆ เช่น การรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ จะต้องพิจารณาวิเคราะห์ถึงต่อความจริง หรือการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัยในการอยู่ร่วมกันมีจิตเมตตา อภัยกันและกันเพื่อสร้างมิตรภาพต่อกัน ฝึกอบรมให้นักปฏิบัติธรรมได้พิจารณา

ตนเอง อยู่กับตนเอง เพื่อจุดจิตตนเองว่าสิ่งใดกระทำผิดก็ละเสีย สิ่งใดเป็นเรื่องดีก็นำไปปฏิบัติ และยัง
สามารถบอกต่อให้คนใกล้ชิดหรือในครอบครัวได้ปฏิบัติตามจากสิ่งที่ดี

4) สถาบันสื่อสารมวลชน เป็นสถาบันที่สำคัญต่อการเรียนรู้ของบุคคลในสังคมทุกช่วงวัย
เพราะการรับรู้ของข่าวสารเป็นการรับรู้ที่เร็วมากในยุคปัจจุบัน สื่อฯจะต้องมีจรรยาบรรณในการนำเสนอ
ข่าวสารต่าง ๆ ที่ไม่เป็นการกระทำที่สร้างความเกลียดชังให้กับบุคคลอื่น ในขณะที่ผู้รับสารนั้นรู้สึกได้
และคล้อยตามไปกับกระแสค่านิยม เพราะยุคปัจจุบันบุคคลในสังคมจะปฏิบัติตนตามกระแสต่าง ๆ เป็น
ค่านิยมของสังคม ฉะนั้นสื่อต้องมีจริยธรรมไม่มีอคติ 4 ต่อการนำเสนอ แต่ต้องนำความรู้ที่เป็นจริง
นำเสนอเชื่อมโยงกับคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคมไทยเพื่อลดละอคติในตน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ค้นพบเป็นการนำเสนอรูปแบบการบูรณาการแก้ไขปัญหาคติในสังคมไทย
ด้วยพุทธบูรณาการตาม GLHDF Model นั้น มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันในความเข้าใจทางการกระทำนั้นไม่
ว่าจะอยู่ชนชั้นสังคมใด สามารถอยู่ได้อย่างมีความเข้าใจในกันและกันบนทัศนคติที่แตกต่างกันได้อย่าง
สันติสุข ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

- 1).อคติ 4 กับการอยู่ร่วมกันในสังคมไทยที่ต่างทัศนคติด้วยพุทธบูรณาการ
- 2).การจัดการองค์ความรู้เชิงวิเคราะห์ในการอยู่ร่วมกันในสังคมไทยด้วยพุทธบูรณาการ

บรรณานุกรม

- แคทเธอริน มอริส. (2547). *การจัดการความขัดแย้งและการขอโทษ*. แปลและเรียบเรียงโดย
ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศาลาแดง จำกัด.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2539). *สันติวิธีทฤษฎี/วิถีวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- ปิ่น มุทุกันต์ พันเอก. (2538). *แนวสอนธรรมะตามหลักสูตรนิกายธรรมดรี*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย.
- พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2558). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์ผลิธัมม.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย. (2556). *พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย.
- _____. (2525). *พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล ชุด 91 เล่ม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย.
- Broom and Selznick. (1958). *Sociology: A Text with Adapted Readings*. 2nd ed.
New York: Harper and Row.
- George Eaton Simpson and J.Milton Yinger. (1965). *Racial and Cultural Minorities*.
3rd ed. New York: Harper and Row.